

- WARTNA, B.S.J., TOLLENAAR, N., BLOM, M., ALMA, S.M., BREGMAN, I.M. & ESSERS, A.A.M. (2011). *Recidivebericht 2002-2008. Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van Nederlandse justitiabelen*. Den Haag: WODC.
- WERKMINK, H.T., VAN WINGERDEN, S.G.C., VAN WILSEM, J.A. & NIEUWBEERTA, P. (2015). Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting. *Research Memoranda*, 10(1). Den Haag: Raad voor de rechtspraak.
- WINGERDEN, S.G.C. VAN (2014). *Sentencing in the Netherlands. Taking risk-related offender characteristics into account*. Den Haag: Eleven International.
- WINGERDEN, S.G.C. VAN, & VAN WILSEM, J.A. (2014). Straffen omvat meer dan gevangenisstraf. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(1), 3-23.
- WINGERDEN, S.G.C. VAN, VAN WILSEM, J.A. & JOHNSON, B.D. (2014). Offender's Personal Circumstances and Punishment: Toward a More Refined Model for the Explanation of Sentencing Disparities. *Justice Quarterly*, 1-34.

CRIMINOLOGIE EN METHODOLOGIE / CRIME & CRIMINAL JUSTICE STATISTICS & METHODOLOGY

Systematische reviews van kwalitatief onderzoek binnen de criminologie

ANTOINETTE VERHAGE^a & DOMINIQUE BOELS^b

- ^a Postdoc onderzoekster, vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, UGent (Corresp.: Antoinette.Verhage@ugent.be). Deze bijdrage kwam tot stand in het kader van een project van het FWO Vlaanderen.
- ^b Postdoc onderzoekster, vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, UGent.

Inleiding

Eind jaren 70 overheerste een vrij negatieve perceptie van onderzoekers over het nut van interventies: *nothing works*. Ondanks een toename van evaluatieonderzoek leek de wetenschap nog veel vragen onbeantwoord te laten. Dit 'nothing works-debat' (MARTINSON, 1974), leidde tot een sterke vraag vanuit de wetenschap en vanuit de praktijk (bv. Robert MARTINSON, Archie COCHRANE) naar het doen van meer systematisch onderzoek, gebruik makend van onderzoeksresultaten die reeds voorhanden zijn. Dit betekende een aanzet voor het uitvoeren van meta-analyses en reviews van onderzoek, waarin het systematisch verzamelen, beoordelen en samenvatten van kwalitatief hoogstaand wetenschappelijk onderzoek centraal stond.

Hierbij was de centrale doelstelling om meer geïnformeerde (medische) beslissingen te kunnen nemen op basis van systematisch verzamelde informatie (HANNES & CLAES, 2007; MARTINSON, 1974; MCGUIRE, 1995). Deze ideeën kristalliseerden in het begin van de jaren 90 in de oprichting van de Cochrane Collaboration. Deze internationale non-profit organisatie, gericht op onderzoek in de medische wetenschappen, produceert en verspreidt *systematische literatuuronderzoeken* die voornamelijk effecten van therapeutische ingrepen in de medische wetenschappen evalueren (HANNES & CLAES, 2007). Het onderscheid met een gewoon literatuuronderzoek situeert zich in het systematisch en omvattend karakter van het systematisch literatuuronderzoek, wat moet toelaten om meer precieze schattingen te geven van gevonden effecten.

Dat dergelijk onderzoek ook in de sociale wetenschappen van grote waarde kan zijn, werd al snel duidelijk. Het inspireerde sociale wetenschappers dan ook om een gelijkaardig project op poten te zetten. In 2000 werd de Campbell Collaboration opgericht, om onderzoekers, praktijkmensen en beleidsmakers in de domeinen sociaal welzijn, opvoeding en

criminologie te stimuleren tot het maken en gebruiken van systematische reviews (HANNES & CLAES, 2007).

Binnen de criminologie hebben systematic reviews geleidelijk aan hun plaats geëist. Een bij veel criminologen gekend voorbeeld is de review die SHERMAN en collega's maakten van preventie-initiatieven (SHERMAN *et al.*, 1997). Sinds 2010 werden reeds 50 systematic reviews (binnen het domein Crime & Justice) erkend door de Campbell Collaboration¹. Het totale aantal systematic reviews binnen de criminologie ligt waarschijnlijk veel hoger, daar bijlange niet alle onderzoekers een aanvraag tot erkenning indienen bij de Collaboration. Hoewel het immers mogelijk is om een systematic review te laten erkennen door de Campbell Collaboration, is het ook mogelijk om los van deze organisatie een systematisch literatuuronderzoek te doen binnen de sociale wetenschappen. We zien systematic reviews op verschillende domeinen, zoals sociale en situationele preventie (FARRINGTON, 2002; TTOFI, 2011; Welsh, 2002) en interventies (FARRINGTON, 2001), maar ook politieoptreden is een vaak voorkomend thema. Zo werden er systematic reviews uitgevoerd over hot spot policing (BRAGA, 2007), problem oriented policing (WEISBURD, ECK, HINKLE & TELEP, 2008) en zeer recent over community policing (GILL, WEISBURD, TELEP, VITTER & BENNETT, 2014).

In deze bijdragen willen we ingaan op het betrekken van kwalitatief onderzoek bij systematic reviews binnen de criminologie. Van oudsher zijn systematic reviews gefocust op het reviewen van kwantitatief onderzoek maar de laatste jaren wordt er ook steeds vaker kwalitatief onderzoek opgenomen in de reviews. We gaan in dit artikel dan ook verder na wat de kansen en problemen zijn bij het betrekken van resultaten van empirisch *kwalitatief* onderzoek in criminologische systematic reviews. We hopen onderzoekers te overtuigen om zich niet te laten afschrikken door deze uitdagingen en de eisen die gesteld worden aan systematic reviews.

1. SYSTEMATIC REVIEWS: WAT?

In navolging van de Cochrane Collaboration omschrijft de Campbell Collaboration een systematic review als volgt:

'A systematic review summarizes the best available evidence on a specific question using transparent procedures to locate, evaluate, and integrate the findings of relevant research. Campbell systematic reviews address the effectiveness of programs, policies, and practices (and, in some instances, closely related topics) in the areas of crime and justice, education, international development, and social welfare.' (Collaboration, 2014: 6)

Systematische reviews dienen aan strikte eisen te voldoen om vertekende resultaten te vermijden. Centraal hierbij staan de nood aan afgebakende onderzoeksvragen, een transparante en uitgebreide zoekstrategie, systematische en reproduceerbare codering en analyse van de kernkenmerken en bevindingen van de onderzochte studies en, *last but not least*, een geïntegreerde samenvatting van de bevindingen. Op basis van die systematische, doordachte en zeer gestructureerde aanpak bieden systematic reviews niet enkel een grondig doch omvattend zicht op bestaand onderzoek, maar geven tevens een fundamenteel antwoord op specifieke onderzoeksvragen. Dit is ook direct het nadrukkelijke voordeel van systematic reviews ten opzichte van een 'gewoon' literatuuronderzoek. Door de doorgedrevenheid

¹ Zie [http://www.campbellcollaboration.org/lib/index.php?go=browse&advanced_search=1&search_data\[o\]\[query\]=&search_data\[o\]\[criteria\]=title&coordinating_groups\[crime_and_justice\]=crime_and_justice&published_from=2010&published_to=2015](http://www.campbellcollaboration.org/lib/index.php?go=browse&advanced_search=1&search_data[o][query]=&search_data[o][criteria]=title&coordinating_groups[crime_and_justice]=crime_and_justice&published_from=2010&published_to=2015) (geraadpleegd op 24 februari 2015).

waarmee de review wordt gemaakt is er relatieve zekerheid over de volledigheid van de literatuuranalyse en wordt zoveel mogelijk objectiviteit ingebouwd in het onderzoek.

Met een systematic review kunnen uitkomsten verwezenlijkt worden, die niet mogelijk zijn via een individuele studie (PATERSON, 2012: 2). De meerwaarde is te vinden in de kracht van de verklaringen voor bepaalde fenomenen of interventies, wat op zijn beurt de generalisatie van bevindingen ten goede komt. Ook kan het onderzoekers ondersteunen bij diverse processen zoals het exploreren van verschillen en gelijkenissen in uiteenlopende settings en steekproeven; het ontwikkelen van modellen, theorieën of hypothesen die door vervolgonderzoek kunnen worden getoetst; het identificeren van leemtes in onderzoek of onderzoeksgebieden gekenmerkt door ambiguïteit of het opstellen van een historisch overzicht van de ontwikkeling van bepaalde theorieën of concepten doorheen de tijd (PATERSON, 2012). Voor praktijkmensen zijn systematic reviews vooral van belang omdat ze hen een efficiënt overzicht bieden van bestaand onderzoek, zonder dat ze zelf een omvangrijk literatuuronderzoek moeten uitvoeren. Het bestaan van systematisch en rigoureuus opgestelde overzichtswerken in hun activiteitsdomein is dan ook een belangrijk hulpmiddel in de praktijk en kan het ontwikkelen van een evidence-based praktijk in sterke mate ondersteunen (BOOTH, 2001; PEARSON, 2004).

Systematic reviews baseerden zich, zoals we al eerder stelden, lange tijd exclusief op bevindingen afkomstig van kwantitatief onderzoek, die via meta-analyse werden geanalyseerd (GREEN *et al.*, 2008; PATERSON, 2012), mede vanwege de herkomst van de systematic review. Sinds begin jaren 2000 echter, worden steeds meer kwalitatieve onderzoeken opgenomen in systematic reviews (PATERSON, 2012; PEARSON, 2004). Gezien de grote hoeveelheid praktijk- en beleidsrelevant kwalitatief onderzoek in de criminologie vinden we dat hier binnen criminologische reviews niet aan voorbijgegaan mag worden.

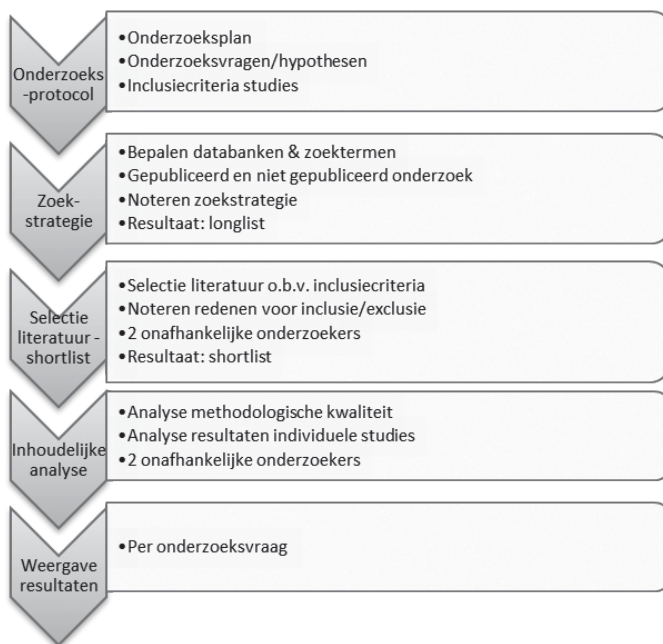
2. STAPPEN IN SYSTEMATIC REVIEWS

Zoals hierboven reeds kort aangegeven, worden strikte eisen gesteld aan systematische reviews. Deze eisen hebben betrekking op de diverse stappen in de uitvoering van een systematic review. In eerste instantie moet een nauwkeurig en expliciet **onderzoeksproject of -protocol**, dat een vooraf bepaald onderzoeksplan bevat, ontwikkeld worden (PEARSON, 2004) (zie Figuur 1). Dit protocol bevat een gedetailleerde omschrijving van de onderzoeksvragen of hypothesen die het onderwerp van de review uitmaken (HANNES & CLAES, 2007). Als hulpmiddel bij de formulering van onderzoeksvragen, stelt de Campbell Collaboration het PICO acroniem voor: Populatie (bv. een groep druggebruikers), Interventie (die geëvalueerd moet worden), Controle-interventie of placebogroep (dit is niet noodzakelijk) en een gewenste Outcome van de interventie (HANNES & CLAES, 2007). Ook moet het protocol de inclusiecriteria voor de literatuur beschrijven: wat zijn de criteria om studies al dan niet in de review op te nemen (de zogenaamde *eligibility criteria*) (GREEN *et al.*, 2008)? In de traditionele systematic reviews hebben deze criteria betrekking op de participanten in de primaire studies, de gehanteerde methodologie, de behandeling en de uitkomst (PEARSON, 2004).

De volgende stap betreft de **zoekstrategie** om de literatuur te identificeren. Om alle relevante literatuur te vinden, moeten op voorhand een aantal aspecten bepaald worden zoals de databanken of bibliografieën die men zal consulteren en de zoektermen die men zal gebruiken (HANNES & CLAES, 2007; PEARSON, 2004). In essentie is een systematic review immers een analyse van alle beschikbare literatuur over een bepaald aspect, gekoppeld aan een beoordeling omtrent de bevindingen uit die literatuur (PEARSON, 2004: 48). De Campbell Collaboration biedt praktische hulp voor het zoeken naar literatuur, onder de vorm van een *'guide to information retrieval'* (HAMMERSTROM, WADE, & JORGENSEN, 2010). De Campbell Col-

laboration beklemtoont om zowel gepubliceerde als niet gepubliceerde studies te zoeken (dit laatste bv. via collega's, auteurs van reeds gevonden werken), alsmede grijze literatuur (HAMMERSTROM *et al.*, 2010; HANNES & CLAES, 2007). De bedoeling van deze methodologische eisen zijn dubbel. Enerzijds hebben ze tot doel een zo groot mogelijk dekking van de relevante literatuur te bekomen. Anderzijds zou de transparante werkwijze vertekening bij het ophalen van informatie zoveel als mogelijk moeten minimaliseren (HAMMERSTROM *et al.*, 2010).

FIGUUR 1. SCHEMATISCHE WEERGAVE SYSTEMATIC REVIEW



Eens alle mogelijke relevante primaire studies (of reviews) geïdentificeerd zijn, moeten deze op een kritische en transparante manier **geselecteerd en beoordeeld** worden (PEARSON, 2004). Doorgaans zal de uitgebreide literatuurstudie een groot aantal studies opleveren (*longlist*), die echter niet allemaal relevant zijn in functie van de inclusiecriteria. Daarom moet in een tweede stap de geïdentificeerde literatuur geselecteerd worden, bij voorkeur door twee onafhankelijke onderzoekers die de resultaten van het selectieproces vergelijken en bespreken (HANNES & CLAES, 2007). Dit resulteert in een *shortlist* van studies, die meer in de diepte zullen beoordeeld worden. Een belangrijk aspect daarbij is de beoordeling van de kwaliteit van de primaire studies (HANNES & CLAES, 2007; PEARSON, 2004), maar daar gaan we later in deze bijdrage dieper op in.

Vervolgens moet de relevante informatie uit de studies van de shortlist worden **geëxtraheerd**, systematisch inhoudelijk **geanalyseerd** en **gepresenteerd** (GREEN *et al.*, 2008; PEARSON, 2004). Indien de studies kwantitatief zijn van aard, gebeurt de analyse a.d.h.v. een meta-analyse. De termen die gebruikt worden om resultaten van kwalitatieve studies te analyseren variëren in de literatuur². Samenvattend kan gesteld worden dat een systematische review zich van een gewone review onderscheidt dankzij de expliciete, omvattende, trans-

² HANNES and CLAES (2007: 750) spreken bijvoorbeeld van een meta-synthese, terwijl BOOTH (2001: 1) de term meta-etnografie hanteert.

parante en reproduceerbare werkwijze die doorheen het volledige proces wordt gevolgd. Dankzij deze werkwijze worden systematische reviews beschouwd als de meest betrouwbare en valide vorm van reviewonderzoek (DENYER & TRANFIELD, 2006).

3. SYSTEMATIC REVIEWS VAN KWALITATIEF ONDERZOEK

3.1. Uitdagingen ...

De geleidelijke opname van kwalitatief onderzoek in systematic reviews heeft deels te maken met de groeiende (h)erkenning van het belang van kwalitatief onderzoek ter ondersteuning en sturing van beleid en praktijk (DENYER & TRANFIELD, 2006). Hoewel de inclusie van kwalitatief onderzoek in systematic reviews (of systematic reviews van uitsluitend kwalitatief onderzoek) om verscheidene redenen wordt toegejuicht, brengt dit wel enkele uitdagingen met zich mee (DIXON-WOODS, FITZPATRICK & ROBERTS, 2001). Deze uitdagingen hebben voornamelijk betrekking op de tweede en vierde stap zoals weergegeven in Figuur 1.

In de eerste stap, de ontwikkeling van het onderzoeksprotocol, zijn er geen specifieke uitdagingen. Wel bestaan er verschillen in deze stap tussen systematic reviews van kwantitatief onderzoek en systematic reviews van kwalitatief onderzoek. Het formuleren van een of meerdere onderzoeksvragen die men wenst te beantwoorden, hoeft bij kwalitatieve systematic reviews niet per se aan de start van het onderzoek te gebeuren. Sommige onderzoekers ontwikkelen onderzoeksvragen op een iteratieve manier (MANNING, 2012), d.w.z. in de loop van de literatuurselectie. Wat betreft de methodologische inclusiecriteria, wordt bij systematic reviews van kwantitatief onderzoek nogal vaak de klemtoon gelegd op RCT (*randomized controlled trials*), terwijl systematic reviews van kwalitatief onderzoek studies met verscheidene methoden kunnen incorporeren (DENYER & TRANFIELD, 2006).

Hierboven wezen we reeds op het feit dat (traditioneel kwantitatieve) systematic reviews zoveel mogelijk relevante literatuur moeten incorporeren (cf. *longlist*). Hier botsen we wel op een eerste uitdaging of vraag die rijst bij het uitvoeren van systematic reviews van kwalitatief onderzoek: dienen we ook *alle* mogelijke relevante kwalitatieve studies op te nemen of hanteren we eerder bepaalde *sampling* principes kenmerkend voor primair kwalitatief onderzoek (BOOTH, 2001; MANNING, 2012; NOYES, POPAY, PEARSON, HANNES & BOOTH, 2008)? Doorwaans berust (primair) kwalitatief onderzoek op relatief kleine steekproeven, waarvoor specifieke selectiestrategieën zijn ontwikkeld, en is een diepgaand begrip van een fenomeen de voornaamste doelstelling eerder dan statistische generalisatie. Als dusdanig gaan er bepaalde stemmen op om, in plaats van een uitgebreide literatuurstudie te verrichten, *sampling* strategieën te hanteren (waarbij een beperktere hoeveelheid literatuur doelgericht wordt geselecteerd) die ook in primair kwalitatief onderzoek worden gebruikt (MANNING, 2012).

Een volgende stap betreft de selectie van de primaire onderzoeken die in de *longlist* werden opgenomen. In deze fase gaat men in feite grondiger³ kijken welke studies uit de *longlist* voldoen aan alle inclusiecriteria. Enkel de studies die aan alle inclusiecriteria voldoen, worden in de *shortlist* opgenomen. Deze fase wordt niet gekenmerkt door specifieke uitdagingen.

Eens de *shortlist* is opgesteld, gebeurt een kritische evaluatie van de studies. De voornaamste uitdaging komt in deze vierde stap om de hoek loeren. Vooral de kritische evaluatie van de (methodologische) kwaliteit van kwalitatieve studies blijkt een heikel punt te zijn. In de literatuur heerst er geen consensus met betrekking tot selectie van studies op

³ Waar men in de eerste zoekfase bijvoorbeeld enkel titels screent, kijkt men hier bijvoorbeeld naar de abstracts of korte inhoud van de studies.

basis van een kwaliteitsevaluatie. Aan de ene kant zijn er onderzoekers die menen dat het uitsluiten van kwalitatief onderzoek enkel en alleen op basis van design het risico inhoudt om inzichten te missen die relevant zijn voor een goed begrip van het fenomeen (bv. BOOTH, 2001). Als dusdanig strekt het volgens deze auteur tot de aanbeveling om een afweging te maken tussen de methodologische kwaliteit van de studie enerzijds en het gewicht van de inhoud anderzijds. Het evenwicht tussen deze twee aspecten wordt ook wel het *'signal to noise ratio'* genoemd (BOOTH, 2001: 6). Aan de andere kant zijn er onderzoekers die menen dat kwalitatieve studies van 'onvoldoende kwaliteit' uitgesloten moeten worden of op zijn minst een lager gewicht moeten worden toebedeeld in de review (bv. DIXON-WOODS *et al.*, 2001; DIXON-WOODS, SHAW, AGARWAL & SMITH, 2004). Hoe de kwaliteit van dergelijke studies kan beoordeeld worden is echter verre van uitgeklaard (DIXON-WOODS *et al.*, 2001).

Een ander aspect hierbij, namelijk de samenvatting en integratie van resultaten, stelt onderzoekers eveneens voor bepaalde uitdagingen. Volgens DIXON-WOODS *et al.* (2001: 130) is dit zelfs mogelijks de grootste uitdaging m.b.t. de inclusie van kwalitatief onderzoek in systematic reviews:

'perhaps the most challenging methodological and theoretical question about the inclusion of qualitative evidence in systematic reviews is the question of how data from different studies can best be synthesized.'

Zo is het bijvoorbeeld erg moeilijk om een aanpak te vinden die het toelaat gegevens op een systematische manier samen te vatten zonder de integriteit en uniciteit van de individuele studies te verwaarlozen (BOOTH, 2001; DIXON-WOODS *et al.*, 2001). Tevens moet ook aandacht geschonken worden aan de filosofische en epistemologische uitgangspunten van aparte studies. Meer specifiek moet vermeden worden resultaten samen te vatten die op uiteenlopende theoretische en epistemologische wijze zijn verzameld (DIXON-WOODS *et al.*, 2001). Hoewel er diverse methoden ontwikkeld zijn om data van meerdere kwalitatieve studies samen te vatten, blijkt elke methode bepaalde problemen te hebben (DIXON-WOODS *et al.*, 2001). Hieraan gerelateerd kan men zich de vraag stellen of de inhoudelijke analyse betrekking heeft op primaire data in studies (bv. interviewextracten) of op secundaire data (de auteurs' interpretaties van de primaire data) (BOOTH, 2001).

3.2. ... en mogelijke handvaten om de uitdagingen het hoofd te bieden

Het eerste dilemma in systematic reviews van kwalitatief onderzoek betreft de omvang van de literatuurstudie. Een omvangrijke literatuurstudie heeft het voordeel een sterke basis op te leveren op basis waarvan diverse gegronde uitspraken gedaan kunnen worden over het onderzoeksdomein (MANNING, 2012). Toch poneren andere onderzoekers zoals BOOTH (2001: 5) dat saturatie primeert op kwantiteit inzake de longlist: eens een bepaald thema werd geïdentificeerd, zijn bijkomende studies enkel nog van belang indien ze nieuwe informatie aanbrengen. Als dusdanig is het volgens deze auteurs dus niet nodig om een uitputtende lijst van studies op te nemen, maar is het eerder van belang het saturatiepunt⁴ in gedachten te houden om een holistische interpretatie van een fenomeen te bekomen (NOYES *et al.*, 2008). Ter ondersteuning argumenteert BOOTH (2001) dat kwalitatieve systematic reviews niet tot doel hebben alle literatuur rond een bepaald thema te identificeren (statistische representativiteit). Wel moeten ze die literatuur identificeren die relevante aspecten omvatten voor het fenomeen dat men wil onderzoeken. Hiertoe komt er een grote nadruk te

⁴ We merken wel op dat om het saturatiepunt te kunnen bepalen, er reeds een vergevorderde inhoudelijke analyse gedaan moet zijn.

liggen op 'disconfirming' gevallen. RING, RITCHIE, MANDAVA en JEPSON (2010) stellen verder dat de opname van een te groot aantal studies in de shortlist het analyseproces kan bemoeilijken. Ze geven aan dat het uiteindelijk aantal studies varieert tussen de acht en de dertien. Verder stelt BOOTH (2001) dat het systematisch, expliciet en reproduceerbaar karakter van het zoekproces belangrijker is dan de omvattendheid van het zoekproces. Aldus geldt ook hier dat onderzoekers de criteria om studies al dan niet te selecteren expliciet en transparant moeten weergeven (RING *et al.*, 2010). Welke zoekstrategie uiteindelijk gekozen wordt (comprehensief of selectief), zal afhangen van de filosofische/epistemologische visie van de onderzoeker en van de doelstelling van de review (RING *et al.*, 2010). Reviewers dienen in elk geval in het achterhoofd te houden dat kwalitatief onderzoek niet alleen in tijdschriften maar vaak ook in boeken gepubliceerd wordt. Boeken vormen dus een niet te missen bron om relevante kwalitatieve literatuur op te zoeken (RING *et al.*, 2010).

Om de kwaliteit van kwalitatief onderzoek te beoordelen, worden bepaalde handvaten aangereikt in de literatuur. Zo bestaan er diverse richtlijnen en checklists om kwalitatieve studies te beoordelen op hun kwaliteit⁵ (DIXON-WOODS *et al.*, 2001; DIXON-WOODS *et al.*, 2004; HANNES *et al.*, 2010; MANNING, 2012; NOYES *et al.*, 2008; SPENCER *et al.*, 2003). Hoewel dergelijke checklists waardevol kunnen zijn, blijven er nog kanttekeningen en kritische bemerkingen bestaan bij deze richtlijnen en checklists. Zo blijkt in eerste instantie vooralsnog geen consensus te zijn omtrent welke criteria adequaat zijn en dus zouden moeten worden opgenomen in de checklists (DIXON-WOODS *et al.*, 2001). Hieraan gerelateerd blijft het ook onduidelijk welke checklist het best gebruikt dient te worden (MANNING, 2012). Bovendien blijkt uit een vergelijkende analyse van drie checklists, die een gestructureerde beoordeling van individuele studies toelaten, dat de drie lijsten niet leidden tot een grotere consistentie in beslissingen m.b.t. selectie van studies (DIXON-WOODS, 2007 in NOYES *et al.*, 2008). RING *et al.* (2010) voegen hier de bezorgdheid aan toe dat het gebruik van checklists kwalitatief onderzoek zou reduceren tot het louter uitvoeren van technische procedures. Ook aanhangers van checklists waarschuwen voor een te rigide gebruik ervan (bv. HANNES *et al.*, 2010; SPENCER *et al.*, 2003). Verder stellen DIXON-WOODS *et al.* (2004) dat veel checklists gebaseerd zijn op het verkeerd idee dat kwalitatief onderzoek uniform is in termen van methodes voor dataverzameling en analyse. Zij argumenteren dat kwalitatief onderzoek slechts een aantal gemeenschappelijke (methodologische) kenmerken heeft en stellen een aantal 'prompts' voor om kwalitatief onderzoek op deze punten te evalueren⁶. Aangezien deze factoren algemeen zijn, kunnen ze aangevuld worden met evaluatiecriteria die specifiek zijn voor bepaalde methodes (DIXON-WOODS *et al.*, 2001). Ook andere onderzoekers zijn de mening toegedaan dat het interessant kan zijn om algemene criteria voorop te stellen om kwalitatieve studies te evalueren (zie bv. POPAY *et al.*, 1998).

Het bovenvermelde 'signal to noise ratio' principe is hierbij relevant (in die zin dat er moet getracht worden een evenwicht te vinden tussen methodologische kwaliteit en inhoudelijke boodschap), hoewel dit nog steeds een (subjectieve) beoordeling van de methodologische kwaliteit inhoudt. Verder biedt het principe weinig concrete handvaten en zal het afwegingsproces nog steeds sterk afhankelijk zijn van de individuele oordelende onderzoeker. Om die reden kan het aan te raden zijn om het selectieproces door meerdere onderzoekers onafhankelijk van elkaar te laten doen. Hier argumenteert BOOTH (2001) echter dat het gebruik van meerdere onderzoekers bij systematic reviews van kwalitatief onderzoek niet louter als 'kopie' mag worden beschouwd van systematic reviews van kwantitatief on-

⁵ Voor voorbeelden verwijzen we naar DIXON-WOODS *et al.* (2004), HANNES, Lockwood & PEARSON (2010), POPAY, ROGERS & WILLIAMS (1998), SPENCER, RITCHIE, LEWIS & DILLON (2003).

⁶ Een van de prompts is: 'Are the following appropriate to the research question: sampling, data collection, analysis?' (DIXON-WOODS *et al.*, 2004: 224).

derzoek. Volgens hem ligt de meerwaarde van het gebruik van onafhankelijke onderzoekers bij kwalitatieve systematische reviews in de discussie tussen de onderzoekers m.b.t. het proces. Deze kan mogelijk leiden tot verschillende verklaringen en uiteindelijk dus tot een meer gediversifieerd beeld van het fenomeen dat wordt onderzocht. Onafhankelijk van het feit of men checklists gebruikt of meerdere onderzoekers inzet, wordt sterk aangeraden om het volledige beoordelingsproces te rapporteren, zodat elke beslissing transparant wordt gemaakt voor de mogelijke lezer (MANNING, 2012; RING *et al.*, 2010).

Om kwalitatief onderzoek samen te vatten bestaan er heel wat methoden (PATERSON, 2012; RING *et al.*, 2010). Het kiezen van een geschikte methode wordt vereenvoudigd door het bestaan van een aantal hulpmiddelen. Het ligt buiten het bereik van deze tekst om hier dieper op in te gaan, maar we verwijzen de geïnteresseerde lezer graag naar bv. (MANNING, 2012; NOYES *et al.*, 2008; PATERSON, 2012; RING *et al.*, 2010).

In laatste instantie stelt BOOTH (2001) dat het nodig kan zijn om de resultaten van een kwalitatieve systematische review te valideren door ze te vergelijken met andere gegevens zoals bijvoorbeeld informatie afkomstig van sleutelfiguren of van focus groepen.

4. CONCLUSIE

Concluderend stellen we dat wat ons betreft het nut van systematische reviews duidelijk is; systematische reviews bieden een gestructureerd, duidelijk antwoord op een heldere onderzoeksvraag en geven een meer objectief overzicht van de beschikbare literatuur. Overigens wordt de systematische review ook steeds vaker als eerste onderzoeksfase in onderzoeksvorstellen geschreven, ter vervanging van de vroegere 'literatuurstudie'. We zijn echter wel van mening dat, zeker bij criminologisch onderzoek, de input van kwalitatief onderzoek niet over het hoofd mag worden gezien. Kwalitatief onderzoek kan immers andere, meer verdiepende inzichten bieden dan kwantitatief onderzoek en het doen van een systematische review op basis van louter kwantitatieve studies zou dan ook een eenzijdig beeld kunnen geven van een bepaalde problematiek. Dat zou in tegenstrijd zijn met de objectiviteit die systematische reviews juist nastreven.

In het opnemen van kwalitatieve studies in systematische reviews zijn er wel een aantal uitdagingen te overwinnen. We bespraken er drie: (1) de omvang van de literatuurstudie, (2) de assessment van de kwaliteit van de studies, en (3) de aanpak van de samenvatting en integratie van de data. Maar omdat er steeds meer ervaring wordt opgedaan met het opnemen van kwalitatief onderzoek in dergelijke reviews zien we ook meer en meer tools ontstaan om deze uitdagingen het hoofd te bieden. Bovendien zijn de uitdagingen hierbij niet zo verschillend van de uitdagingen bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Ook daar is duidelijk sprake van een interpretatieproces en een grote (persoonlijke) inbreng van de individuele onderzoeker. We bespraken checklists als een mogelijke tool bij de inclusie van kwalitatief onderzoek in systematische reviews.

Een andere factor waar we rekening mee moeten houden is het selectie-effect bij een keuze voor een specifiek taalgebied bij het uitvoeren van de systematische review. Kwalitatief onderzoek wordt nu eenmaal in bepaalde onderzoekstradities meer gehanteerd dan in andere, waardoor bij een focus op Engelstalige publicaties bij het uitvoeren van een systematische review, dit soort onderzoek misschien minder aan bod zal komen. Deze bias moet zoveel mogelijk mee in rekening gebracht worden bij het opzetten van een systematische review.

Hoewel er nog altijd vragen over zullen blijven waar je als onderzoeker mee om moet gaan, zijn deze checklists toch nuttig om te gebruiken bij de beoordeling van individuele studies, als onderdeel van het exploratie en interpretatieproces (NOYES *et al.*, 2008; POPAY *et al.*, 1998). Ze kunnen ook nuttig zijn bij het structureren van het denk- en beslissingspro-

ces en als instrument om transparant te rapporteren. Ook hier is het aan de onderzoeker om deze checklists als tool te hanteren, niet als dwangbuis. De grootste uitdaging ligt nog steeds in de manier waarop de kwaliteit van kwalitatief onderzoek beoordeeld moet worden. Hier is het waar de onderzoeker zelf zijn of haar stempel het meest zal drukken en persoonlijke maatstaven zal ontwikkelen. Hierbij geldt dat helder en transparant rapporteren over de gemaakte keuzes essentieel is. Zeker in gevallen waar – en dat zal binnen kortlopend onderzoek vaker het geval zijn – er niet altijd de mogelijkheid is om met meer dan een onderzoeker aan het onderzoek te werken, is transparante rapportage over elke keuze, stap en overweging, essentieel. Maar, laat deze bedenkingen onderzoekers zeker niet afschrikken voor het maken van een systematisch review. De kansen die deze reviews bieden wegens immers, volgens ons, in ruime mate op tegen de uitdagingen.

Referenties

- BOOTH, A. (2001). *Cochrane or cock-eyed? How should we conduct systematic reviews of qualitative research?* Paper presented at the Qualitative Evidence-based Practice Conference. Taking a critical stance, Coventry University.
- BRAGA, A. (2007). The effects of hot spots policing on crime. *Campbell Systematic Reviews*.
- COLLABORATION, T.C. (2014). *Campbell Systematic Reviews: Policies and Guidelines. Campbell Systematic Reviews 2014: Supplement 1*. Oslo: The Campbell Collaboration.
- DENYER, D. & TRANFIELD, D. (2006). Using qualitative research synthesis to build an actionable knowledge base. *Management Decision*, 44(2), 213-227. doi: 10.1108/00251740610650201
- DIXON-WOODS, M., FITZPATRICK, R. & ROBERTS, K. (2001). Including qualitative research in systematic reviews: opportunities and problems. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 7(2), 125-133.
- DIXON-WOODS, M., SHAW, R., AGARWAL, S. & SMITH, J. (2004). The problem of appraising qualitative research. *Quality and Safety in Health Care*, 13, 223-225. doi: 10.1136/qshc.2003.008714
- FARRINGTON, D.P. & WELSH, B.C. (2002). *Effects of improved street lighting on crime: a systematic review*. Home Office London, England.
- FARRINGTON, D. P., PETROSINO, A. & WELSH, B.C. (2001). Systematic reviews and cost-benefit analyses of correctional interventions. *The Prison Journal*, 81(3), 339-359.
- GILL, C., WEISBURD, D., TELEP, C., VITTER, Z. & BENNETT, T. (2014). Community-oriented policing to reduce crime, disorder and fear and increase satisfaction and legitimacy among citizens: a systematic review. *Journal of Experimental Criminology*, 10(4), 399-428. doi: 10.1007/s11292-014-9210-y
- GREEN, S., HIGGINS, J.P., ALDERSON, P., CLARKE, M., MULROW, C.D. & OXMAN, A.D. (2008). Introduction. In J.P. HIGGINS & S. GREEN (eds.), *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*. Chichesters: Wiley, 3-9.
- HAMMERSTROM, K., WADE, A. & JORGENSEN, A.-M.K. (2010). *Searching for studies: A guide to information retrieval for Campbell Systematic Reviews*. Oslo: The Campbell Collaboration.
- HANNES, K. & CLAES, L. (2007). Learn to Read and Write Systematic Reviews: The Belgian Campbell Group. *Research on Social Work Practice*, 17(6), 748-753. doi: 10.1177/1049731507303106
- HANNES, K., LOCKWOOD, C. & PEARSON, A. (2010). A comparative analysis of three online appraisal instruments' ability to assess validity in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 12, 1736-1743. doi: 10.1177/1049732310378656
- MANNING, N. (2012). Conclusion. In K. HANNES & C. LOCKWOOD (eds.), *Synthesizing qualitative research. Choosing the right approach*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd, 161-171.
- MARTINSON, R. (1974). What Works? Questions and Answers About Prison Reform. *The Public Interest*, 35, 22-54.

- McGUIRE, J. (1995). *What Works: Reducing Reoffending Guidelines from Research and Practice*. Chichester: Wiley.
- NOYES, J., POPAY, J., PEARSON, A., HANNES, K. & BOOTH, A. (2008). Chapter 20: Qualitative research and COCHRANE reviews. In J. HIGGINS & S. GREEN (eds.), *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*. The COCHRANE Collaboration.
- PATERSON, B.L. (2012). 'It looks great but how do I know it fits?': an introduction to meta-synthesis research. In K. HANNES & C. LOCKWOOD (eds.), *Synthesizing qualitative research. Choosing the right approach*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd, 1-20.
- PEARSON, A. (2004). Balancing the evidence: incorporating the synthesis of qualitative data into systematic reviews. *JBIR Reports*, 2, 45-64.
- POPAY, J., ROGERS, A. & WILLIAMS, G. (1998). Rationale and Standards for the Systematic Review of Qualitative Literature in Health Services Research. *Qualitative Health Research*, 8(3), 341-351. doi: 10.1177/104973239800800305
- RING, N., RITCHIE, K., MANDAVA, L. & JEPSON, R. (2010). *A guide to synthesising qualitative research for researchers undertaking health technology assessments and systematic reviews*. NHS Quality Improvement Scotland, University of Stirling, School of Nursing, Midwifery and Health.
- SHERMAN, L.W., GOTTFREDSON, D., MACKENZIE, D., ECK, J., REUTER, P. & BUSHWAY, S. (1997). *Preventing crime: What works, what doesn't, what's promising: A report to the United States Congress*. US Department of Justice, Office of Justice Programs Washington, DC.
- SPENCER, L., RITCHIE, J., LEWIS, J. & DILLON, L. (2003). *Quality in Qualitative Evaluation: a framework for assessing research evidence. A quality framework*. London: Government Chief Social Researcher's Office. Cabinet Office.
- TTOFI, M.M. & FARRINGTON, D.P. (2011). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A systematic and meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 7(1), 27-56.
- WELSH, B.C., & FARRINGTON, D.P. (2002). *Crime prevention effects of closed circuit television: a systematic review* (Vol. 252). Citeseer.
- WEISBURD, D., ECK, J.E., HINKLE, J.C. & TELEP, C.W. (2008). The effects of problem-oriented policing on crime and disorder. *Campbell Systematic Reviews*.